

ORASAM

AYLIK BÜLTENİ

EKİM-2018 / Sayı: 22

MİRZİYOYEV AVRUPA'YA İLK ZİYARETİNİ GERÇEKLEŞTİRDİ

Özbekistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Şavkat Mirziyoyev, Avrupa'daki ilk resmi ziyaretini 8-9 Ekim'de Fransa'ya yaptı. Seyahatin ardından 10 ikili anlaşma imzalandı. Ayrıca 5 milyar Avroluk yatırım projelerinin gerçekleştirilmesi için anlaşmaya varıldı.

Cumhurbaşkanı Şavkat Mirziyoyev ve Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron arasındaki görüşme, 9 Ekim Salı günü Paris'teki Elysee Sarayı'nda gerçekleşti. Görüşmelerde, Özbekistan ile Fransa arasındaki siyasi diyalogun güçlendirilmesi, ticaret, ekonomi ve yatırım işbirliğinin geliştirilmesi, kültürel ve insani yardımların yoğunlaştırılması gibi konular ele alındı. Müzakerelerin ardından taraflar hükümetler arası 10 mutabakat imzaladı. Mirziyoyev, Fransa Senato Başkanı Gerard Larcher ile görüşmesinin yanı sıra, büyük Fransız şirketleri Thales Alenia Space, Total, Orano, Fives Stein, Rungis Semmaris, Vinci, Suez, SADE, Idemia, Mercier, Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası, Fransız Ajansı gibi kuruluşların yöneticileriyle de görüşmeler yaptı. Taraflar 5 milyar Avro değerinde yatırım anlaşmalarını imzaladı.

Uzmanlar, hem Paris'in, hem de Thales Alenia Space şirketinin Taşkent ile gerçekleştirdiği anlaşmayı büyük bir başarı olarak görüyor. Çünkü Fransa, bugüne kadar Rusya'nın hâkim olduğu Orta Asya'nın uzay sinyalleri pazarına açık erişime kavuşuyor. Böylece havacılık, uzay, savunma ve siber güvenlik alanlarında faaliyet gösteren Thales Alenia, üretim üssünü genişletme ve ürünlerine yeni müşteriler çekme fırsatı da buluyor. Bu anlaşmanın Özbek tarafına kazanımı ise yerel endüstrilere uzay perspektifleri sunma ve bölgede Taşkent'in konumunu güçlendirme olanağı veriyor.

Şavkat Mirziyoyev'in Paris ziyareti dış ziyaretlerinin "ikinci çember" olarak adlandırılan, dış ziyaretlerinin yeni aşaması çerçevesinde gerçekleşti. İlk tur, Orta Asya'daki komşu ülkeler, Rusya, Çin, Türkiye ve Hindistan'ı içeriyordu. Ayrıca Fransa, Özbek liderin göreve geldiğinden beri ziyaret ettiği ilk Avrupa ülkesi oldu. Bu bir Özbekistan'ın Cumhurbaşkanlığı düzeyinde 20 yıldan uzun bir süre sonra Paris'e gerçekleştirdiği ilk ziyaret oldu.

ULUSLARARASI KALKINMA BİRLİĞİ KIRGIZİSTAN'A 55 MİLYON DOLAR TAHSİS EDECEK

Uluslararası Kalkınma Birliği, Orta Asya'da "Bölgesel İletişimin Geliştirilmesi Programı"nın üçüncü aşamasının uygulanması için Kırgızistan'a 55 milyon Dolar verecek. Bu desteğin yarısı, yani 27,5 milyon dolarlık kısmı hibe olarak verilecek. Bu para, Karkira vadisindeki turistik merkeze bitişik olan Tüp-Kegen otoyolunun onarılması ve yol bakım ekipmanlarının satın alınmasında kullanılacak. Projenin bir diğer bileşeni ise Sivil Havacılık Dairesi'nin uçuş güvenliği denetimi ve İşenbay Abdraimov Kırgız Havacılık Koleji'nin kapasitesinin artırılması olacak. Bu proje çerçevesinde 5 Turizm Danışma Merkezi oluşturulacak ve turizm istatistikleri ile jeoparkların gelişimi desteklenecek.

KIRGIZİSTAN'DA EN ÇOK İŞLETME AÇAN HANGİ ÜLKE?

Kırgız Cumhuriyeti Ulusal İstatistik Komitesi, Kırgızistan'da en çok işletme açan ülkeleri belirledi.

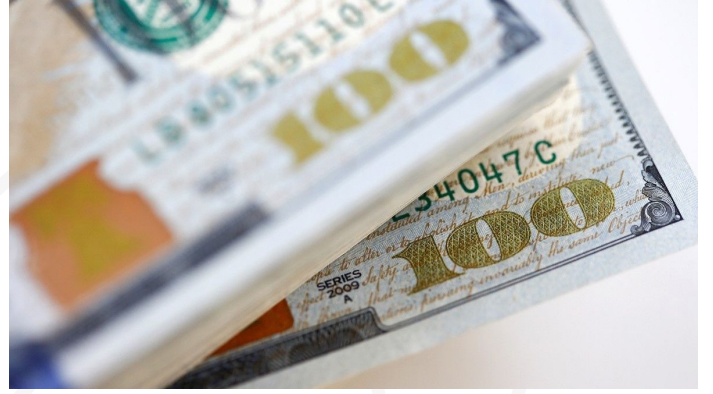
Ulusal İstatistik Komitesi raporuna göre; Kırgızistan'da çoğu Çin, Türkiye ve Rusya'dan temsilciler tarafından açılmış, tamamen yabancılara ait 1189 işletme bulunuyor. Rapora göre; 2017 yılında Kırgızistan'da %e 57,3'ü tamamıyla yabancı sermayeli olmak üzere; toplamda 3710 işletme faaliyet gösterdi. 2013 yılı ile kıyaslandığında 2017 yılında yabancı yatırımlı işletmelerin sayısı % 12,3 arttı. 2017 yılında, % 59'luk pay ile ana ortaklar, 1833 şirket ile BDT (Bağımsız Devletler Topluluğu) dışı ülkeler idi. Aynı zamanda, ortak girişimli işletmelerin çoğunu Rusya (% 22,1), Çin (% 18,5), Kazakistan (% 14) ve Türkiye (% 13,5) oluşturdu. 1189 işletme (% 64,9) ise tamamen BDT dışındaki ülkelere aitti. Bunlardan 397'si Çin, 307'si Türkiye, 291'i Rusya, 204'ü Kazakistan, 99'u Kore ve 38'i İran iştirakiydi.

Rapora göre; en çok yabancı yatırımlı şirket toptan ve perakende ticaret alanında faaliyet gösterdi. Bu yatırımlar, araba ve motosiklet onarımı (% 34,2), imalat (% 15), mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler (% 13), inşaat (% 8,2) alanlarında ve bilgi-iletişim kuruluşlarında (% 4,1) oldu.

2018'DE YURTDIŐINDA ÇALIŞAN IŐŐİLER KIRGIZİSTAN'A 1,7 MİLYAR DOLAR AKTARDI

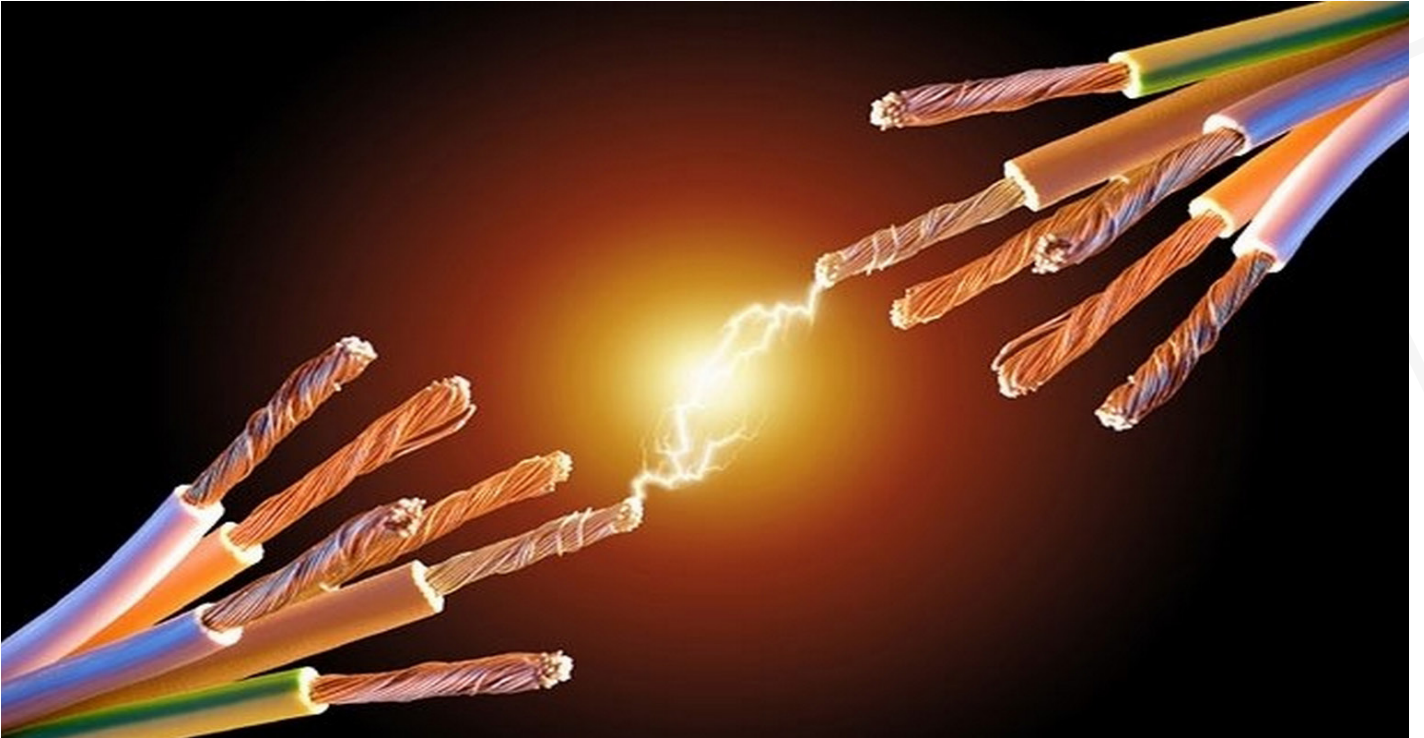
Kırgız Merkez Bankası tarafından Ekim ayında açıklanan bilgilere göre; 2018 yılının ilk sekiz ayında, Kırgızistan'a havale giriŐi 1 milyar 744,2 milyon Dolara ulaştı. 2017 yılının aynı dönemine kıyasla, transfer hacmi 163.4 milyon Dolar artmıŐ oldu. 1 milyar 712,3 milyon Dolar ile havalenin yüzde 90'ından fazlası Rusya'dan yapılırken; 16,8 milyon Dolar ile Amerika Birleşik Devletleri ikinci sırada yer aldı. AĞustos 2018'de göçmenler Kırgızistan'a 236 milyon Dolar aktardı. Bu aktarım bir ay öncesine göre 43,4 milyon Dolar daha az oldu. 2018'in ilk sekiz ayında, Kırgızistan'dan ise diğer ülkelere ise 336,2 milyon dolar aktarıldı.

KIRGIZİSTAN, ÖZBEKİSTAN'A 2018'DE 16,5 MİLYON DOLARLIK ELEKTRİK SATTI

22 Ekim'de sonbahar-kıŐ dönemine hazırlık için devletin yaptığı merkez teŐkilatı toplantısında, Kırgızistan'ın 2018 yılında Özbekistan'a 400 milyon kilovat saat elektrik ihraç ettiği bilgisi verildi. Bu iŐlem Kırgızistan'a toplam 16,5 milyon Dolara getirdi.

Sanayi ve Enerji Bakanlığı 500 milyon kilovat-saat ihracat yapılmasının planlandığını aktardı. 2017 yılında ise komşu ülkeye 18 milyon dolar değerinde elektrik satılmıŐtı.

TÜRKİYE GÖÇMENLERİN EMEKLİLİK KATKILARINI KIRGIZİSTAN'A DEVREDECEK

Türkiye ile Kırgızistan göçmenlerin emeklilik katkıları konusunda anlaşta. Kırgız Cumhuriyeti Sosyal Fon Başkanı Meder İrsaliyev, Türkiye'de 15 yıl çalışan Kırgızistan vatandaşlarının, emeklilik yaşına geldiklerinde Türkiye'den emekli maaşı alabileceklerini belirtti. Türkiye'nin emekli maaşlarını Kırgızistan'a devredeceğini ve sahip oldukları iş deneyimlerine uygun olarak vatandaşlarının, Kırgızistan'da emekliliğe başvurabileceklerini aktardı. İrsaliyev, Türkiye'deki ortalama emekli maaşının 350 Dolar olduğunu, emeklilik fonuna ücretlerin % 23'ünün transfer edildiğini ve erkeklerin 60 yaşında, kadınların ise 58 yaşında emekli olabildiğini ekledi.

2 Ekim'de Uluslararası İlişkiler, Savunma ve Güvenlik Meclis Komisyonu Toplantısı'nda konuşan Meder İrsaliyev, resmi olarak 14 bin Kırgızistan vatandaşının Türkiye'de, 5.400 Türkiye vatandaşının ise Kırgızistan'da çalışmakta olduğunu bildirdi.

İrsaliyev, Kırgızistan'da çalışan Türk vatandaşlarının da emekli olabileceğini ve ön hesaplamalara göre; Kırgızistan'ın Türkiye'ye her yıl 10 milyon Som aktaracağını ekledi. Emekli

maaşının hesaplanması konusunda Türkiye'den henüz bilgi gelmediğini belirten İrsaliyev, göçmenlerin emeklilik katkılarından yılda ne kadar alınacağını bilmediğini; ancak, sayıca Türkiye'deki Kırgız çalışanların, Kırgızistan'daki Türkiye kökenli çalışanlardan daha fazla olduğunu; bu sebepten de Kırgızistan'ın bu durumdan daha fazla fayda sağlayacağını aktardı.

Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve Kırgızistan Cumhurbaşkanı Sooranbay Ceenbekov, 9 Nisan 2018'de Ankara'da sosyal güvenlik konusunda bir anlaşma imzalamıştı. Bu anlaşmaya göre, ülkeler misafir işçilerin çalışma sürelerini tanıyarak, kendi topraklarında resmi olarak çalışanlara emeklilik payı verecekti.

Kırgızistan'ın daha önce, sadece Güney Kore ile Kırgızistan vatandaşlarının sosyal güvenliği konusunda bir anlaşması olmuştu. Bunun yanında Sosyal Fon'un, Avrasya Ekonomik Birliği ülkeleri, İtalya ve Gürcistan ile görüşmeleri devam ediyor.

ÖZBEKİSTAN CUMHURBAŞKANI, FRANSA VATANDAŞLARINA VİZEYİ KALDIRDI

Özbekistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Şavkat Mirziyoyev, 5 Ekim'den itibaren Fransa vatandaşları için vize uygulamasını kaldırdı.

4 Ekim'de Cumhurbaşkanı Şavkat Mirziyoyev'in emriyle, Fransa vatandaşları için Özbekistan'a girişin artık vizesiz olacağı açıklandı; karar 5 Ekim'de yürürlüğe girdi.

Devlet Turizm Komitesi bu kararın, Özbekistan ile Fransa arasında uluslararası ilişkilerin geliştirilmesi; ülkeler arasında kültürel, bilimsel, eğitimsel değişimin teşvik edilmesi; yatırım ortamının iyileştirilmesi ve ülkenin turizm potansiyelinin geliştirilmesi amacıyla alındığını bildirdi.

Mirziyoyev Şubat ayında, Fransız turistleri de içeren 39 ülkenin vatandaşlarına turist vizesi alma kolaylığı sağlamanın yanında; İsrail, Endonezya, Güney Kore, Malezya, Singapur, Türkiye ve Japonya vatandaşları için 10 Şubat'tan itibaren vizesiz seyahati sağlayan karamameyi imzalamıştı.

ÖZBEKİSTAN'DA 160 MİLYON DOLARLIK ÇİMENTO TESİSİ

Eurocement Grup Özbekistan'da 160 milyon Dolar değerinde çimento tesisi inşa etmeye başladı.

17 Ekim'de Eurocement Grup Holding, Akhangarancement Şirketi'nin Taşkent'teki ofisinde 160 milyon Doları aşacak bir yatırım projesine imza atarak; bir çimento fabrikasının inşaatına başladı.

Eurocement Grup Holding başkanı Mikhaïl Skorokhod inşaatın açılış töreninde, en iddialı girişim olarak nitelediği bu projenin, yapı malzemeleri kümesinde önemli bir bağlantı olacağını belirtti.

Yeni kuruluş kapasitesinin yılda 3 milyon ton çimento olacağı ve ürünlerin ilk grubunun 2020'nin ortalarında piyasaya sürüleceği aktarıldı.

Yeni kuruluş, ürünlerini enerji açısından verimli bir yöntemle üretecek. Ürün yelpazesi; enerji santrallerinin, yol ve havaalanı asfaltlarının, konut ve ofis binalarının inşasında kullanılacak yüksek kaliteli çimentoyu içeriyor. Ürün kalitesi, bölgedeki binaların sismik stabilitesinin yüksek gerekliliklerini dikkate alıyor.

Eurocement Grup, Özbekistan'ın hacim ve kapasitesine göre en büyük ikinci çimento tesisi olan Akhangarancement Anonim Şirketi'nin % 75 hissesine sahip ve üretim hacmi yılda 1,9 milyon ton çimentoyu buluyor.

AVRUPA YATIRIM BANKASI ÖZBEKİSTAN'A İLK KREDİLERİ TAHSİS ETTİ

Avrupa Yatırım Bankası (AYB), işletmelerin su temini ve enerji verimliliğini artırmak için Özbekistan'a 100 milyon Avroluk ilk iki krediyi tahsis etti. Bu ödeme, AB tarafından

finanse edilen İklim ve Çevre Eylem Fonu kapsamında su temini ve atık su arıtma projeleri için kullanılacak. Bu işlemin ülkenin dış su kaynaklarına bağımlılığı ve tatlı su eksikliği ile daha iyi başa çıkmada yardımcı olması bekleniyor. Ülkede kullanılan suyun yaklaşık %80'i komşu ülkelerden geliyor.

Ayrıca küçük ve orta ölçekli işletmelerin enerji verimliliğini arttırmak için 100 milyon Avro daha harcanacak.

AYB finansmanı, hükümetin ülkenin enerji yoğunluğunu 2030 yılına kadar en az % 50 azaltma hedefine ulaşmasına katkıda bulunacak. Bunun yanında sanayi sektörünün bu alandaki durumu iyileştirmek için önemli bir potansiyele sahip olduğu da belirtildi.

Dünya Bankası ile işbirliği içinde geliştirilmekte olan her iki projenin de Avrupa Komisyonu tarafından yönetilen ve Orta Asya ülkelerine destek sağlayan Orta Asya Yatırım Fonu'ndan da teknik yardım alması bekleniyor.

ÖZBEKİSTAN VE HİNDİSTAN, YAZILIM VE YENİLİKÇİ ÜRÜNLER TEKNOPARKI KURACAK

Özbekistan Cumhuriyeti Bilgi Teknolojileri ve İletişim Bakanlığı, Hindistan'ın teknoloji parklarının gelişmişlik düzeyinden faydalanmak istediklerini belirtti. Hindistan'da Yazılım Teknolojileri Parkları Topluluğu dahil, yazılım geliştirme ürünleri ve araçlarını geliştirmek ve modern platformlar oluşturmak için önde gelen teknoloji parkları ile çalışmaya ilgi duyduklarını da ekledi. Ayrıca Bakanlık, Hintli ortaklardan Özbekistan'daki teknopark yazılımlarını ve yenilikçi ürünleri değerlendirmelerini de istedi.

Yazılım ihracatını teşvik etmek için 1991 yılında kurulan Hindistan'ın Yazılım Teknoloji Parkları Topluluğu, ihracatçılara yasal hizmetler sunuyor. Bunun yanında bilgi teknolojisi alanında girişimciliğe elverişli koşullar yaratarak mikro, küçük ve orta ölçekli girişimcilerin faaliyetlerini teşvik ediyor. Ayrıca Özbekistan E-devleti geliştirme hedefi çerçevesinde Hindistan ile işbirliği ve deneyim alışverişinde bulunuyor.

Şavkat Mirziyoyev'in son ziyareti çerçevesinde, Özbekistan E-devleti Geliştirme Merkezi ile Hindistan Ulusal Bilişim Merkezi arasında bu yönde ortak faaliyetler düzenlenmesi konusunda anlaşmalar yapıldı.

2018'den başlayarak, uzay teknolojilerinin gelişimi ve barışçıl amaçlarla alan kullanımı, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Bakanlığı'nın yeni faaliyet alanı olarak belirlendi.

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Bakanlığı ile Hindistan Uzay Araştırma Örgütü'nün (HUAÖ) anlaşması uyarınca, bu alanda birlikte çalışacaklar.

Hindistan Uzay Araştırmaları Departmanı'na bağlı Ulusal Uzay Ajansı olan HUAÖ'nün merkezi Bangalore'de yer alıyor ve yaklaşık 20.000 çalışanı bulunuyor.

ÖZBEKİSTAN VE BİRLEŞİK ARAP EMİRLİKLERİ 1 MİLYAR DOLARLIK ORTAK YATIRIM FONU OLUŞTURDU

Özbekistan ve Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) arasında 1 milyar Dolarlık doğrudan yabancı ortaklı yatırımları içeren bir fon oluşturulması için anlaşma imzalandı. Anlaşma, 3 Ekim tarihinde Özbekistan- BAE iş forumu çerçevesinde Taşkent'te imzalandı. Fon, Özbekistan

ekonomisinin çeşitli sektörlerdeki projelerini finanse etmek üzere tasarlandı.

Özbekistan'ın Başbakan Yardımcısı Suhrob Holmurodov, iş forumunda yaptığı konuşmada, yakın gelecekte 3 milyar Doları aşacak anlaşmaları imzalamayı planladıklarını belirtti.

Holmurodov, "İşadamlarımızın bu miktarı önemli ölçüde arttırabileceğini umuyoruz. Birbirimize yardımcı olabiliriz. Özellikle yatırım ve ticaretin çekiciliği açısından ekonomik işbirliğinin teşvik edilmesi, Özbekistan'ın önceliğidir. İki ülke ekonomisi de büyük bir potansiyele sahip. Fakat bu potansiyeli tam olarak kullanamıyoruz. Sürdürülebilir ve istikrarlı büyümeyi sağlamak ve karşılıklı çıkar ilişkilerini teşvik etmek için ortak bir sorumluluğa sahibiz," diye belirtti. Özbekistan ve BAE arasındaki ticaret hacmi 2017 yılında 110,3 milyon Dolara ulaştı. Şu anda Özbekistan'da 36'sı %100 BAE sermayesine sahip olmak üzere BAE yatırımlarıyla kurulan toplam 92 işletme bulunuyor.

ÖZBEKİSTAN'IN İLK NÜKLEER SANTRALİ 11 MİLYAR DOLARA MAL OLACAK

Rus Rosatom, 2028 yılında açılması planlanan ilk güç ünitesinin dâhil olduğu iki güç ünitesinden oluşan bir tesis inşa etmeyi planlıyor. Nükleer santralin plana göre kapasitesi 2300 megavat olacak ve bu da Özbekistan'ın elektrik ihtiyacının % 20'sini karşılayacak. Kremlin'in 11 milyar Dolara mal olacağını tahmin ettiği proje, Özbek makamlarının hesaplarına göre; bugün elektrik üretilen 4 milyar metreküplük doğal gazdan tasarruf sağlayacak.

Uzmanlar, nükleer santral için alan araştırması yaparken; su varlığı, altyapı sistemlerine yakınlık, alanın deprem bölgesinden uzak olması konularına önem verdi. Her üç koşul da sağlanarak; nükleer santralin yeri, Pamir-Hindukuş bölgesinin en yakın sismik merkezinden 700 km uzaklıkta, dağlardan uzak bir konumda belirlendi. Bu istasyon, büyük sanayi bölgelerine sahip Buhara ve Nevai'ye yakın olacak. Zeravşan Nehri'nden gelen fazla suları toplayan ve Amuderya sularından beslenen Tudakul Barajı ile de projeye su olanağı sağlanacak.

Şimdiye kadar Orta Asya ülkeleri içinde sadece Kazakistan'da, 1973-1999 yılları arasında, 350 megavatlık hızlı nötron reaktörlü bir nükleer santral kullanılmıştı. Şuan Kazakistan'da aktif nükleer enerji santrali mevcut olmasa da Astana ve Moskova arasında Doğu Kazakistan Bölgesi'ndeki Kurçatov'da ve Almatı bölgesindeki Ülken'de

olmak üzere; en az iki nükleer santralin inşası konusunda anlaşmalar sürüyor.

16 Ekim'de Özbekistan Cumhurbaşkanı Şavkat Mirziyoyev, Rusya ile Tudakul Barajındaki ilk nükleer santral istasyonunun inşası ile ilgili anlaşmayı onaylamıştı.

Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin de 18-19 Ekim tarihlerinde Özbekistan'a bir ziyaret gerçekleştirerek, nükleer santral şantiyesinin açılış törenine bizzat katılmıştı.

PUTİN VE MİRZİYOYEV ÖZBEKİSTAN'DA GÖRÜŞTÜ

Putin ve Mirziyoyev Özbekistan'da görüştü. Rusya Federasyonu Başkanı Vladimir Putin ve Özbekistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Şavkat Mirziyoyev 19-20 Ekim'de Özbekistan'da bir araya geldi. İki ülke lideri, bakanlıkların ve örgütlerin çalışmaları ile ilgili ilkeleri belirledi. Akabinde Putin ve Mirziyoyev, ikili ilişkilerin derinleştirilmesine olanak sağlayacak müzakerelerin sonuçlarına ilişkin ortak bir bildiri imzaladı. Taraflar, sadece önemli ikili anlaşmalar değil; aynı zamanda büyük ticari sözleşmeler de imzaladı. Ekonomi, petrol, enerji endüstrisi, bilim ve kültür alanlarında da işbirliği yapıldı.

Ekonomi

İmzalanan belgeler arasında iki hükümetin 2019-2024 dönemi için ekonomik işbirliği programı ve bunun uygulanması için bir plan yer aldı.

Ayrıca iki ülke, ekonomik alanda işbirliğini geliştirmek için Bir Rus-Özbek komisyonu oluşturmaya karar verdi. Komisyon yatırımlar, ekonomik ve teknolojik etkileşim ile ilgili stratejik konuları ele alacak.

Buna ek olarak, Rusya Federasyonu Sanayi Bakanı Denis Manturov ve Özbekistan Cumhuriyeti Dış Ticaret Bakanı Cemşid Hocayev (Jamshid Khodjaev) tekstil, giyim ve triko sektörlerinde işbirliği konusunda anlaşma imzaladı.

Mirziyoyev, yılın başından beri % 30 büyüyen Özbekistan ile Rusya arasındaki ticaret cirosunun 10 milyar Dolara ulaşacağını söyledi.

Mirziyoyev, Putin ile yaptığı görüşme sonrasında; bu yıl karşılıklı ticaret hacminin 6 milyar Dolar olmasını ve önümüzdeki yıllarda da 10 milyar Dolara ulaşmasını umduğunu belirtti. Ayrıca Rusya'nın Özbekistan ekonomisine yaptığı yatırımların, bugün 8,5 milyar Doları aştığını söyledi. Önde gelen Rus şirketleri ve bankalarıyla 25 milyar Dolarlık yeni bir anlaşma ve ticaret sözleşmesi

paketinin tasarlandığını da ekledi.

Petrol

Lukoil başkanı Vagit Alekperov ve Uzbekneftegaz başkanı Bahrom Aşrafhanov mutabakat anlaşması imzaladı. Taraflar, işbirliğini geliştirme ve Özbekistan topraklarındaki keşif alanında tecrübe alışverişi niyetinde olduklarını belirtti.

Enerji Endüstrisi

Vladimir Putin, Rosatom projesinin bir parçası olarak inşa edilen Özbekistan'daki ilk nükleer santralin inşaatının, en yüksek güvenlik standartlarını ve en katı çevre şartlarını sağlayacağını söyledi. Ayrıca Sirdarya termal enerji santralini ve Çarvak hidroelektrik santralini modernize etmeye yardımcı olan Power Machines Company'nin, Özbekistan'ın enerji sektörünün gelişimine katkıda bulunduğunu da kaydetti.

Putin, bölge devletlerinin enerji sistemlerini birleştirecek Orta Asya enerji çemberine, Özbek ortakların katkı sağlayacak özel önerilerde bulunduğunu da ekledi.

Bilim ve Kültür

Taraflar, kültürel ve insani alanlarda hükümetler arası işbirliğinin yanı sıra; Özbekistan'da Rus üniversitelerinin açılması ve işletilmesi gibi konularda da işbirliği programı imzaladı. Ayrıca Taşkent'te Rus edebiyatının başyapıtlarından oluşan Özbekçe yazılmış 100 ciltlik bir koleksiyon çıkarılması planlanıyor.

Olumlu bakış açıları

Vladimir Putin, Özbekistan'ın Rusya'nın "güvenilir müttefiki ve stratejik ortağı" olduğunu ve sadece uzun vadede değil; orta vadede de Özbekistan ekonomisi ve Özbek halkının yaşamının daha iyiye gideceğinden emin olduğunu belirtti. Ayrıca Rus lider, aynı şekilde ilerlemeye devam edeceklerini, bölgesel işbirliği dâhil işbirliklerinin tabanını genişletmek için her şeyi yapacaklarını söyledi.

ÇİN VE KAZAKİSTAN, TİCARET HACMİNİ 20 MİLYAR DOLARA ÇIKARACAK

Kazakistan Cumhuriyeti Başbakan Yardımcısı Askar Mamin 25-26 Eylül'de Pekin'e düzenlediği iş seyahati sırasında, Çin Halk Cumhuriyeti Devlet Konseyi Başbakan Yardımcısı Han Zheng ile toplantı yaptı. Bu toplantıda 2018'de

gözlenen emtia cirosundaki yüksek büyüme dinamiklerinin, iki ülkenin başkanları tarafından belirlenen ticaret hacmini 20 milyar Dolara çıkarma hedefini kolaylaştıracağını belirtti. Askar Mamin, Çin'in Kazakistan'ın başlıca ticaret ortaklarından biri olduğunu ve 2017 yılında ülkeler arasındaki dış ticaret cirosunun % 30'dan fazla arttığını belirtti.

Muhataplar ticaret, ekonomi, maliye, enerji, ulaştırma ve lojistik, tarım ve sanayi alanlarında ikili işbirliğini konuştu. Buna ek olarak, Askar Mamin; Henan, Siçuan ve Çongçing eyaletlerinin başkanlarıyla Pekin'de toplantılar düzenledi. İş gezisi sırasında Kostanay şehrinde TV üretim tesisinin inşası, elektronik ticaretin geliştirilmesi, tarım ve yol yapım ekipmanlarının üretimi ile ilgili belgeler imzalandı. 1,9 milyar Dolarlık yeni 11 projenin müştereken uygulanması konusunda anlaşmaya varıldı.

Şu an Kazakistan ve Çin, sanayi, ulaştırma ve lojistik alanında 28 milyar Dolarlık 51 ortak proje yürütüyor.

KAZAKİSTAN VE MOĞOLİSTAN ARASINDAKİ TİCARET YILIN İLK 5 AYINDA 28.8 MİLYON DOLARA ULAŞTI

Kazakistan Cumhuriyeti'nin Dış Ticaret Odası Basın Servisi, bu yılın ilk 5 ayında, Kazakistan ile Moğolistan arasındaki ticaret cirosunun 28,8 milyon Dolara ulaştığını, bunun 28 milyon Dolarlık kısmının Kazakistan'ın ihracatı olduğunu bildirdi.

Kazakistan, 2017 yılında bu ülkeye 25 milyon Dolardan fazla tütün ürünü ve kolza tohumu tedarik etti. Kazakistan, Moğolistan'a ayrıca un, temizlik ürünleri ve deterjan sağlıyor.

Ulan Batur'da 4 Ekim'de gerçekleşen Ticaret ve Ekonomi görüşmeleri sırasında Moğol firmaları, ayrıca Kazakistan'dan tarım ürünleri, şekerleme ve inşaat malzemelerinin ithaline ilgi gösterdiler.

Moğolistan'a giden Kazakistan heyeti ağırlıklı olarak gıda endüstrisinden yatırımcılardan, petrol ve yağ ürünleri imalatçılarından ve inşaat sektöründen temsilcilerden oluşuyordu. Moğolistan'dan ise kırktan fazla şirket görüşmelere katıldı.

Ziyaret sırasında, iki ülkenin iş çevreleri; yatırım, lojistik ve ticaret alanında ikili işbirliğinin umut verici konularına

değindi.

İki ülke arasındaki ticaret cirosu 2017 yılında 74,8 milyon Dolar oldu. Bunun 72,5 milyon Dolarlık kısmı, Kazakistan'ın Moğolistan'a yaptığı ihracattı.

TACİKİSTAN VE HİNDİSTAN 10 YENİ İŞBİRLİĞİ ANLAŞMASI İMZALADI

Tacikistan ve Hindistan'ın işbirliğinin mevcut durumu ve beklentiler, 8 Ekim'de Duşanbe'de, Tacikistan Cumhurbaşkanı Emomali Rahmon ve Hindistan Cumhurbaşkanı Ram Nath Kovind'in katılımıyla gerçekleşen toplantıda konuşuldu. Hindistan Cumhurbaşkanı'nın devlet

ziyaretinin bir parçası olarak düzenlenen zirve toplantısının ardından, Tacikistan-Hindistan işbirliğini düzenleyen 10 yeni belge imzalandı.

Cumhurbaşkanları toplantısı ve genişletilmiş delegasyon sırasında, iki ülke arasında altmışın üzerinde konu ele alındı.

Geniş yatırım fırsatları ve Tacikistan'ın elindeki maden rezervlerinin büyüklüğünü dikkate alınarak; ortak girişimler başlatma ve ülkede gelişmiş Hint teknolojisi kullanma konusunda iki taraf da hemfikir oldu.

Toplantı sırasında Emomali Rahmon, maden endüstrisinde, özellikle metallerin ve gümüş, antimon, cıva, değerli taşlar, mücevherat gibi minerallerin işlenmesinde Hindistan ile işbirliği yapmaya hazır olduklarını belirtti.

Toplantıda, başta terörle mücadele, aşırılık, uyuşturucu kaçakçılığı, uluslararası suçlar olmak üzere sağlık, eğitim, ilaç endüstrisi ve güvenlik alanlarında işbirliği konuları konuşuldu.

HİNDİSTAN, TACİKİSTAN'A KALKINMA PROJELERİ İÇİN 20 MİLYON DOLAR TAHSİS EDECEK

Hindistan Cumhurbaşkanı Ram Nath Kovind, 8 Ekim'deki Tacikistan ziyareti sırasında Hindistan'ın Tacikistan'a iki tarafın belirlediği kalkınma projeleri için 20 milyon Dolar hibe vereceğini bildirdi.

Cumhurbaşkanları ayrıca, iki ülkenin potansiyelini de dikkate alarak, ikili ticaretin artması, yatırım ve ekonomik faaliyetlerin geliştirilmesi konularında konuştu. Bubağlamda, ihtiyaç duyulan ulaşım hatlarının inşası açısından önemli

bir ilerleme olarak Kuzey-Güney uluslararası koridoru ile Hindistan, Orta Asya ve BDT arasında mal taşımacılığının süresinin azalacak olması gösterildi.

Tacikistan Cumhurbaşkanı, bunların yanında Hindistan'daki girişimcileri; sanayi ve tarım, endüstriyel teknolojiler, elektronik cihazlar, eczacılık ürünleri ve biyoteknoloji gibi alanlarda yatırım yapmaya çağırdı.

TACİKİSTAN VE JAPONYA ARASINDA ÜST DÜZEY GÖRÜŞMELER YAPILDI

5 Ekim Cuma günü Tacikistan Cumhuriyeti'ne resmi ziyarette bulunan Japonya Başbakanı Şinzō Abe'yi, Tacikistan Cumhurbaşkanı Emomali Rahmon, Duşanbe'de resmi törenle karşıladı. İki ülkenin devlet başkanları ve resmi delegasyonlar toplantıda buluşarak, işbirliği konularını konuştu.

Cumhurbaşkanı Emomali Rahmon, ikili işbirliği sırasında Japonya Hükümeti'nin Tacikistan'da 350 milyon Doları aşan 426 sosyal projeyi hayata geçirdiğini ve bu programların Tacikistan Hükümeti'nin stratejik hedefleriyle örtüştüğünü kaydetti. Dusti-Alt Panj ve Kurganteppa-Dusti otoyollarının yenilenmesinin, iki ülke arasındaki işbirliğinin canlı bir örneği olduğunu ve Tacikistan'ın stratejik hedeflerini gerçekleştirmek adına faydalı olacağını belirtti.

Toplantıda, Japonya Uluslararası Kalkınma Ajansı (JICA) ve Japonya - Orta Asya Diyalogu'nun işbirliğini güçlendirme konusunda katkısı vurgulandı.

Geçen yılki sonuçlara göre iki ülke arasındaki ticaret hacminin 40 milyon Dolara ulaştığı ve bir önceki yıla göre 10 milyon Dolardan fazla arttığı belirtildi.

Taraflar, ticaret ve ekonomi alanında işbirliği, teknik ve insani işbirliği, daha önce imzalanmış 50 belgenin uygulanması, önemli sosyal projelerin uygulanmasında

Japonya'nın katılımı, imtiyazlı krediler ve ortak yatırım fonu oluşturulması gibi konularda görüş alışverişinde bulundu. Toplantı ve görüşmelerin tamamlanmasının ardından, devlet başkanlarının katılımı ile bir imza töreni düzenlendi ve 7 yeni işbirliği anlaşması imzalandı:

- İki ülkenin Dışişleri Bakanlıkları arasında 2019-2021 yılları döneminde işbirliği programı;
  - İnsani gelişim için burs programları;
  - İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi için Eğitim Bursları;
  - Tacikistan Ulusal Olimpiyat Komitesi ve Aomori şehri arasındaki Tokyo 2020 Olimpiyatları öncesi hazırlık ve eğitim dönemi için mutabakat;
  - Tacikistan ve Japonya olimpiyat komiteleri arasında işbirliği anlaşması;
  - Tacikistan Cumhuriyeti Gençlik ve Spor Komitesi ile Japonya Eğitim, Kültür ve Spor Bakanlığı arasında işbirliği anlaşması;
  - Tacikistan Ticaret ve Sanayi Odası ile Japonya Ticaret ve Sanayi Odası arasında mutabakat.
- İşbirliği ile ilgili yeni belgelerin imzalanmasının ardından, devlet başkanları zirve toplantılarını ve ikili görüşmelerini özetleyen bir basın toplantısı düzenledi.

SON 5 YILDA TACİKİSTAN'A 5 MİLYAR DOLARLIK DIŞ YATIRIM GERÇEKLEŞTİ

Duşanbe'de gerçekleşen Uluslararası İş Forumu'nda, yatırımlarla ilgili istatistikleri açıklayan Tacikistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Emomali Rahmon, son 5 yıl içinde 5 milyar Dolarlık dış yatırımın Tacik ekonomisine girdiğini ve bunun 2 milyar Dolarının doğrudan dış yatırım olduğunu belirtti. 15 Ekim'de gerçekleşen forumda, artırılan kaynakların; sanayi ürünlerine, inşaat sektörüne, enerji altyapısına ve turizme dağıldığını açıklayan Rahmon, 5 yıl öncesine göre % 12 artarak; bu yıl GSYİH'de özel sektörün

payının % 70'e ulaştığına değindi.

Doğrudan yabancı yatırımları çekerek; sanayi sektörünün 2017 yılındaki payını % 17'ye çıkarttıklarını belirten Rahmon, en başta çimento, alçıpan, boya malzemeleri, cevher, konserve meyve ve sebze, pamuklu kumaş ve halı gibi sanayi ürünlerinin ihracatının önemli ölçüde arttığını vurguladı.

Cumhurbaşkanına göre, yatırım ortamını iyileştirmeyi amaçlayan reformların devam etmesi, bu yılın ilk 10 ayındaki makroekonomik göstergeleri istikrarlı bir seviyede tuttu. Böylece bu dönemde ekonominin gerçek büyümesi ortalama % 7 oldu. İlgili yasal düzenlemelerin değiştirildiğine de değinen Rahmon, yatırımcılar ve girişimciler için kolaylıklar ve farklı seçenekler sunulduğunun da altını çizdi. Ayrıca Rahmon, 2017 ve 2018 yılının sekiz ayında yapılan denetimlerin sonuçlarına göre; toplam 1 milyar 240 milyon Somoni vergi kaçırıldığının ortaya çıktığını ve bunun 900 milyon Somonisinin bütçeye gönderildiğini açıkladı. Cumhurbaşkanı, bu tür vergi ihlallerini ortadan kaldırmak için etkili önlemlerin alınması talimatını verdi.

TACİKİSTAN'IN BAŞLICA İHRACAT ORTAKLARI: KAZAKİSTAN, TÜRKİYE, ÖZBEKİSTAN VE AFGANİSTAN

Kazakistan, Türkiye, Özbekistan ve Afganistan'ın, Tacikistan'ın başlıca ihracat ortakları olduğu belirtildi.

Tacikistan İstatistik Kurumu'nun Ekim ayında açıkladığı verilere göre; Tacikistan'ın toplam ihracatının % 27,7'si Kazakistan ile gerçekleşirken, Türkiye % 25,1 ile onu takip ediyor. Bu ülkelere birincil olarak alüminyum ve pamuk lifi ihraç ediliyor.

Toplamda, bu yılın Ocak-Ağustos arası döneminde, Kazakistan'a yapılan ihracat miktarı 197 milyon Dolardan fazla olurken; ithalat ise 356,2 milyon Doları geçti. Raporlama döneminde, Türkiye ile yapılan ticaret hacmi ise 268 milyon Dolar iken; bunun 178,6 milyon Dolardan fazlası ihracat ve 89,3 milyon Dolardan fazlası ithalat olarak gerçekleşti.

Ancak, yabancı ülkelerle yapılan ticaret hacminde, Rusya ilk sırada yer aldı. Tacikistan ile Rusya arasındaki ticaret ciroları Ocak-Ağustos döneminde 651,9 milyon Dolardan fazla oldu.

Yurtdışına ihraç edilen başlıca malların listesinde birincil olarak alüminyum, pamuk lifi, kıymetli metaller ve kurutulmuş meyveler yer aldı.

Bu yılın 8 aylık döneminde, Tacikistan'a toplam ithalatın % 29,6'sı Rusya'dan, % 16,9'u Kazakistan'dan ve % 18,8'i Çin'den gerçekleşti. Mal ihracatı 712,5 milyon Dolar, ithalatı ise 2,1 milyar Dolardan fazla oldu.

BERDİMUHAMMEDOV, AMERİKAN ŞİRKETLERİNİ TAPI GAZ BORU HATTI PROJESİNE KATILMAYA DAVET ETTİ

ABD'ye gerçekleştirdiği ziyaret sırasında Türkmenistan-ABD İş Forumu'na katılan Türkmenistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Gurbankulu Berdimuhammedov, ABD şirketlerini Türkmenistan-Afganistan-Pakistan-Hindistan (TAPI) gaz boru hattının inşasına katılmaya davet etti.

2 Ekim'de gerçekleşen forumda Berdimuhammedov, projenin yeni bir enerji akışı hattının açılması yönünde büyük beklentiler doğurduğunu; bu sayede, Hindistan ve Pakistan gibi büyük, dinamik, gelişmekte olan ekonomilere

enerji sağlanacağını; gelecekte de bu projenin Asya-Pasifik bölgesinde büyümekte olan diğer pazarlara girme fırsatı sunacağını belirtti.

Türkmenistan Cumhurbaşkanı, TAPI projesinin inşaat aşamasında olduğunu ve ilgili şirketlerin katılımına açık olduğunu açıkladı. Ayrıca Amerikan ortakların da projede yer almalarını gerçekçi bir şekilde değerlendireceklerine inandığını kaydetti.

RUSYA VE TÜRKMENİSTAN 2019'DAN İTİBAREN GAZ ALIMLARINI SÜRDÜRMEYİ KONUŞTU

Rusya Federasyonu Başbakan Yardımcısı ve Hükümet Başkanı Konstantin Çuyçenko başkanlığındaki Rus heyeti ile Aşkabat ziyaretine katılan Gazprom Yönetim Kurulu Başkanı Aleksey Miller, ziyaret çerçevesinde 9 Ekim'de Türkmenistan Cumhurbaşkanı Gurbankulu Berdimuhammedov ile bir araya geldi. yapılan görüşmeler sırasında Rusya Federasyonu ve Türkmenistan Cumhuriyeti arasında 2028 yılına kadar gaz sektöründe işbirliği konulu hükümetler arası anlaşmaların uygulamaya konması ve 1 Ocak 2019'dan itibaren Türkmen gazı alımlarının yeniden başlatılması ele alındı.

Rusya ve Türkmenistan, Stockholm tahkimindeki gaz arzı fiyatı hakkında anlaşmazlığa düşmüştü. Haziran 2015'te Gazprom Export, Stockholm Tahkim Mahkemesinde Türkmen gazı'na karşı dava açmıştı. Rus şirketi, tahkim mahkemesinden, Türkmen gazı'ndan alınan doğal gaz fiyatını yeniden gözden geçirmesini talep etmişti. Daha sonra Gazprom ve Türkmen gazı, 31 Aralık 2018 tarihine dek işbirliğini güçlendirme konusunda karşılıklı olarak tatmin edici bir karar alınması için tahkim sürecini askıya almıştı.

KTMÜ Adına Sahipleri:
Rektör Prof. Dr. Sebahattin Balcı,
Rektör Vekili Prof. Dr. Asılбек Kulmırzayev

ORASAM Adına Genel Yayın Yönetmeni:
Doç. Dr. Yunus Emre Gürbüz

Editör: Dr. Bülent Namal

Yayın Danışmanları: Prof. Dr. Anvarbek MOKEEV
Doç. Dr. Yunus Emre Gürbüz,
Yrd. Doç. Dr. Gökçe Yoğurtçu, Dr. Bülent Namal

Yayına Hazırlayanlar:
Şeyda Çevikel, Maksat Acıkan uulu

Sayfa Tasarımı: Elfesiy Sencer

Yazışma Bilgileri: KTMÜ, ORASAM, Cengiz Aytmatov
Yerleşkesi, Bişkek
Tel: (0996) 0312-25-31-28

Orta Asya ülkelerinden Kırgızca, Türkçe, Rusça, İngilizce günlük haberler için sitemize bakabilirsiniz:
orasam.manas.edu.kg

Yerel Süreli Yayın No: ISSN 1694-7994